

Nr 75.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans
fartyg; given Stockholms slott den 18 februari 1916.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvärsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att för ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg må användas ett sammanlagt belopp av 37,800 kronor av behållningen å den del av de utav 1908 och 1909 års riksdagar beviljade extra anslag till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel, som avsetts för byggnad av i statsrådsprotokollet angivna fyra 1:a klass torpedbåtar.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

Dan. Broström.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 18 februari 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Broström anförde vidare:

Kungl. Maj:ts
beslut den
9 juni 1911.

Vid föredragning den 9 juni 1911 av riksdagens samma år avlåtna skrivelse i anledning av väckt motion om ändrade grunder i vissa fall för sjöavlöning m. fl. förmåner, tillkommande personalen vid flottan under sjökommendering, anbefalldes Kungl. Maj:ts marinförvaltningen att inkomma med utredning och yttrande, huruvida och i vad mån gällande bestämmelser om skeppsportion kunde utan olägenhet vare sig för rekrytutbildningen eller i annat avseende, i syfte att nedbringa kostnaderna, förändras beträffande flottans personal under tjänstgöring vid sjöreserven samt vid kommendering ombord å fartyg, vilket jämlikt för vederbörande befälhavare utfärdad instruktion vore avsett att under större delen av expeditionen vara för övningar förtöjt vid flottans station inom

ett avstånd av 2 kilometer från stationsbefälhavarens ämbetslokal, under de dagar fartyget varit förtöjt vid land eller dykdalb.

Till åtlydnad härav avgav marinförvaltningen i skrivelse den 26 februari 1913 utlåtande i ämnet och uttalade därvid, efter verkställd utredning, på anförda skäl den åsikt, att den nu gällande spisordningen ombord (skeppsportion) fortfarande borde tillämpas vid sjöreserven och å nyssberörda förtöjda fartyg. Av den vid marinförvaltningens berörda skrivelse fogade utredningen framginge, att en förutsättning för utspisning av landportion å fartyg i enlighet med den under tjänstgöring i land gällande spisordningen vore, att åtskilliga ändringar av fartygens inredningar genomfördes, samt att ämbetsverket upptagit denna fråga till prövning.

Marinförvaltningens skrivelse den 26 februari 1913.

Med anledning härav och i anslutning till av mig gjort uttalande i statsverkspropositionen den 14 maj 1914 anmodade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 1 oktober samma år marinförvaltningen att i samband med sistnämnda fråga jämväl verkställa utredning, huruvida och i vad mån under vissa förhållanden, såsom på grund av gynnsam förläggningsplats eller andra omständigheter, sådana jämkningar kunde vidtagas i spisordningen ombord, att någon minskning i priset för skeppsportion därigenom kunde ernås, samt till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag i dessa ämnen.

Kungl. Maj:ts beslut den 1 oktober 1914.

Med skrivelse den 6 mars 1915 har marinförvaltningen överlämnat förslag till ändrad kabyssinredning å pansarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Åran, Vasa, Tapperheten, Manligheten och Oscar II samt pansarkryssaren Fylgia. Ändringarna omfattade i huvudsak följande arbeten:

Marinförvaltningens skrivelse den 6 mars 1915.

1) De äldre, fasta skeppsgrytorna skulle utbytas mot nya stjälpbara sådana till ökat antal. Härigenom kunde undvikas, att alltför många olika slags artiklar kokades i en och samma gryta, vilket visat sig vara olämpligt, enär maten i följd därav understundom erhållit mindre god smak. Som de nya grytorna vore stjälpbara, bleve de mycket lättare att hålla rena än de äldre, vilket måste anses såsom en avsevärd fördel.

2) Äldre för vedeldning avsedda spisar skulle utbytas, där utrymmet så medgäve, mot för kol- eller kokseldning avsedda s. k. restaurant-spisar, vilka vore tillräckligt stora för sådan matlagning, som avsåge att giva besättningen större omväxling i kosten.

3) Varmskåp skulle insättas, där sådana icke förut funnes, varigenom tillagad mat kunde hållas varm, intill dess den skulle användas.

4) Förbättringar i kabyssinredningen i övrigt såsom i avseende å bytesbord m. m. skulle vidtagas i avsikt att erhålla bättre snygghet i kabysserna.

5) Kafferostningsmaskiner skulle anskaffas.

6) Underofficerskabysserna skulle avskiljas, där utrymmet det medgäve, från manskapskabysserna, varigenom kontrollen i kabysserna skulle underlättas.

I berörda skrivelse den 6 mars 1915 anförde marinförvaltningen vidare att, därest köksinventarier behövde anskaffas utöver de nu förefintliga, större kostnader icke ansåges därav förorsakas än som med ordinarie underhållsmedel kunde bestridas, vadan nya sådana inventarier icke hade upptagits i förslaget.

Genom de föreslagna ändringarna skulle, såsom av det föregående framginge, de hygieniska förhållandena i kabysserna förbättras och maten kunna göras smakligare samt möjlighet till större omväxling i kosthållet åstadkommas i vad på tillagningen av maträtter berodde.

För att vinna erfarenhet om, vilka jämkningar beträffande de sålunda uppgjorda förslagen tilläventyrs kunde påkallas i praktiken, hade marinförvaltningen låtit påbörja ändring av kabyssen å pansarbåten Vasa under den tid, då fartyget varit inlagt på Stockholms varv för ett större ändringsarbete.

Marinförvaltningen ansåge emellertid redan nu önskvärt och lämpligt, att de ovan föreslagna ändringarna komme till utförande efter vidtagande av en del tilläventyrs erforderliga smärre jämkningar. Denna uppfattning delades jämväl av högste befälhavaren över kustflottan, vilket framginge av ett bifogat, utav honom avgivet yttrande.

Vad anginge 1:a klass pansarbåtarna ville marinförvaltningen framhålla, att ämbetsverket icke ansåge, att större ändring beträffande kabyssinredningen borde ifrågakomma å Svea, Göta och Thule. Vidkommande de smärre fartygen torde utrymmet icke medgiva ändring av kabysserna efter samma grunder som å de större fartygen.

Kostnaderna för omändringsarbetena beräknades på följande sätt: för en var av pansarbåtarna Oden, Thor och Niord..... kronor 5,200: —
för en var av pansarbåtarna Åran, Tapperheten och

Manligheten	»	6,000: —
för pansarbåten Vasa	»	5,800: —
för pansarbåten Dristigheten	»	6,200: —
för pansarbåten Oscar II	»	4,200: —
för pansarkryssaren Fylgia	»	4,200: —

Sammanlagda kostnaderna för de föreslagna ändringarna belöpte sig sålunda till 54,000 kronor. Häri inginge även kostnaden för ovan nämnda ändring av pansarbåten Vasas kabyss. Detta arbete hade utförts med anlitan av till marinförvaltningens disposition ställd del av 1915 års ordinarie anslag till flottans nybyggnad och underhåll.

Enär flera av pansarbåtarna, särskilt Oden, Thor och Niord, skulle för beslutade omändringar för längre tid förläggas under reparation, skulle det, därest nu ifrågavarande omändringar av kabysserna komme till stånd, givetvis ur alla synpunkter vara fördelaktigt att utföra dem samtidigt med övriga ändringar å fartygen.

På grund av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos 1915 års riksdag äska å extra stat för år 1916 ett anslag av 54,000 kronor för ändrad kabyssinredning å samtliga 1:a klass pansarbåtar, med undantag av Svea, Göta och Thule, ävensom å pansarkryssaren Fylgia.

Beträffande den i samband härmed stående frågan, huruvida och i vad mån under vissa förhållanden sådana jämkningar kunde vidtagas i spisordningen ombord, att minskning i priset för skeppsportion därigenom kunde ernås, har marinförvaltningen framhållit, att de föreslagna kabyssanordningarna visserligen avsåge förbättringar i hygieniskt avseende, varjämte genom desamma skulle åstadkommas bättre möjligheter i avseende å tillagning av maten och omväxling i kostfrålet. Detta innebure i och för sig avsevärda fördelar, som likväl icke utan vidare såsom konsekvens medförde möjlighet att nedbringa portionspriset genom att knappa in på kosten, helst ifrågavarande förbättrade kabyssanordningar endast kunde genomföras å de större stridsfartygen.

I den utredning, som marinförvaltningen framlagt i ovanberörda skrivelse den 26 februari 1913, hade angivits de skäl, som varit bestämmande för ämbetsverkets åsikt att, så snart ett fartyg vore rustat för expedition, skeppsportion enligt gällande spisordning å flottans fartyg borde till besättningen utgå. Marinförvaltningen kunde icke påtaga sig ansvaret att i strid mot de skäl, vilka i sagda utredning av ämbetsverket anförts för bibehållande i huvudsak av gällande spisordning, föreslå vare sig minskning i den kost, som bestodes manskapet ombord, eller såsom en följd härav en minskning i beloppet av de kontanta medel, som ombord bestodes underofficerare till mathållning.

Med hänsyn därtill att marinförvaltningens nu omhandlade skrivelse av den 6 mars 1915 inkommit till Kungl. Maj:t först den 6 nästföljande april, kunde någon framställning i ämnet icke medhinnas till samma års riksdag.

Marinförvaltningens skrivelse den 12 juli 1915.

I skrivelse den 12 juli 1915 har marinförvaltningen meddelat att, sedan det arbete med omändring av pansarbåten Vasas kabyssinredning, som enligt marinförvaltningens skrivelse den 6 mars samma år påbörjats, dåmera slutförts och den förändrade inredningen avprovats, högste befälhavaren över kustflottan — med överlämnande av en från chefen å nämnda fartyg inkommen rapport, utvisande att den nya inredningen befunnits synnerligen tillfredsställande — föreslagit, att motsvarande inredning måtte med vissa smärre ändringar komma till utförande å andra flottans fartyg; och har marinförvaltningen, enär pansarbåtarna Thor och Niord under år 1915 beräknades skola underkastas betydande ändringsarbeten och det vore önskvärt, att i samband därmed ändring av kabyssinredningen, i överensstämmelse med vad som i skrivelsen den 6 mars 1915 föreslagits, bleve utförd jämväl å sistnämnda fartyg, anhållit, att för ändring av kabyssinredningen å pansarbåtarna Thor och Niord måtte få användas ett belopp av högst 10,400 kronor för båda fartygen tillsammans, att utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar.

Kungl. Maj:ts beslut den 23 juli 1915.

Vid föredragning den 23 juli 1915 av marinförvaltningens i skrivelsen den 12 i samma månad sålunda gjorda framställning anvisade Kungl. Maj:t för ifrågavarande ändamål ett belopp av högst 10,400 kronor, att utgå på sätt marinförvaltningen föreslagit.

Marinförvaltningens skrivelse den 8 december 1915.

I skrivelse den 8 december 1915 har nu marinförvaltningen återupptagit frågan om utförande av ändringsarbeten beträffande kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg samt därvid anfört bland annat följande.

Med anledning av den erfarenhet, som vunnits, ansåge ämbetsverket lämpligt att, sedan sålunda kabyssinredningen å förenämnda tre pansarbåtar, Vasa, Thor och Niord, blivit ändrad, motsvarande ändringar även vidtoges å övriga 1:a klass pansarbåtar samt å pansarkryssaren Fylgia. Dock hade marinförvaltningen icke ansett, att åtminstone för det dåvarande sådan ändring borde vidtagas å de tre äldsta pansarbåtarna Svea, Göta och Thule.

Vad under byggnad varande pansarbåtar av 1:a klass beträffade, komme givetvis kabyssinredningarna att utföras på tidsenligt sätt.

Ändring av kabyssinredningen å pansarbåtarna Oscar II, Manligheten, Åran, Tapperheten, Dristigheten och Oden samt pansarkryssaren Fylgia betingade en sammanlagd kostnad av 37,800 kronor under förutsättning

att beställning av erforderliga kokapparater gjordes på en gång för samtliga anläggningarna. I annat fall betingade dessa ett högre pris.

Enär ifrågavarande ändringsarbeten icke kunde bestridas av anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, med mindre arbetena fördelades på flera år, måste medel därför beredas på annat sätt, och syntes lämpligen förefintliga besparingar å extra anslag till anskaffande av krigsfartygsmateriel böra för ändamålet tagas i anspråk.

Å de för byggnad av 1:a klass torpedbåtarna Polaris, Perseus, Regulus och Rigel beräknade och avsedda andelar av de utav 1908 och 1909 års riksdagar beviljade extra anslag till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel förefunnes överskott till belopp av 174,000 kronor; och har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande, att av nämnda överskott ett belopp av 37,800 kronor måtte få användas för ändring av kabyssinredningen å vissa flottans fartyg.

Även om, på sätt marinförvaltningen framhållit, det icke kan förväntas, att förbättrade kabyssanordningar skulle i och för sig såsom konsekvens medföra möjlighet att nedbringa priset å skeppsportion, anser jag mig böra biträda marinförvaltningens förslag om utförande av ändringar av kabyssinredningen å pansarbåtarna Oden, Dristigheten, Aran, Tapperheten, Manligheten och Oscar II samt pansarkryssaren Fylgia. Det synes mig nämligen vara en angelägenhet av obestridlig vikt, att kabysserna ombord så anordnas, att de hygieniska kraven bliva bättre än för närvarande tillgodosedda samt möjligheterna till förbättring i kostens tillagning och till omväxling i kosthållet bliva utnyttjade, i den mån förhållandena ombord det medgiva utan inkräktning på de utrymmen, som för militära och andra ändamål erfordras. Det förtjänar härvid beaktas, att köksanordningarna ombord å ett örlogsfartyg naturligen icke kunna motsvara dem, som finnas vid stationernas matinrättningar, samt att samma omväxling i kosthållet icke kan förekomma ombord som i land till följd av nödvändigheten av fartygens proviantering för längre tid. Då nu de redan utförda ändringsarbetena beträffande kabyssanordningarna å pansarbåtarna Vasa och Thor (å Niord hava ifrågavarande arbeten, enligt vad jag inhämtat, ännu icke blivit verkställda) visat sig fylla åsyftade ändamål, ligger häruti ett ytterligare skäl att fortgå på den sålunda inslagna vägen. Beträffande de för ifrågavarande ändringar beräknade kostnaderna har jag icke något att anmärka, liksom jag icke heller finner anledning till erinran mot det av marinförvaltningen föreslagna sättet för täckandet av dessa kostnader.

Departements-
chefens
yttrande.

Vad angår den i samband med förevarande spörsmål väckta frågan, huruvida och i vad mån under vissa förhållanden sådana jämkningar skulle kunna vidtagas i spisordningen ombord, att någon minskning i priset på skeppsportion därigenom kunde ernås, har, såsom förut nämnts, marinförvaltningen i skrivelse den 6 mars 1915, efter verkställd utredning, icke ansett sig kunna föreslå vare sig minskning i den kost, som består manskapet ombord, eller såsom en följd därav en minskning i beloppet av de kontanta medel, som ombord består underofficerare till mathållning. Med hänsyn härtill anförde jag under punkt 17 i statsrådsprotokollet över sjöförvarsärenden den 14 januari innevarande år, bilagt samma års statsverksproposition, att jag — utan att då vilja uttala mig rörande möjligheten att åvägabringa någon omläggning i fråga om spisordningen ombord — för det dåvarande icke kunde förorda jämkning av skeppsportionspriset. Denna fråga sammanhänger givetvis med spörsmålet om personalens förmåner i övrigt under sjötjänstgöring och därmed även med den under utredning varande frågan om löneroglering i det hela för marinens personal. I sistnämnda avseende hava inom sjöförvarsdepartementet, efter nådigt bemyndigande, tillkallade sakkunniga verkställt förberedande utredning och den 19 nästlidna januari avgivit ett därpå grundat preliminärt förslag. I detta förslag har icke till behandling upptagits frågan om minskning under vissa förhållanden av den till manskapet ombord utgående kosten och därav följande nedsättning i skeppsportionspriset. Jag anser dock denna fråga särskilt ur ekonomisk synpunkt vara av den betydelse, att ytterligare utredning i ämnet bör verkställas; och lärer enligt min mening i samband med den fortsatta bearbetning av det föreliggande förslaget i lönerogleringsfrågan, som inom den närmaste tiden torde få igångsättas, jämväl förevarande spörsmål böra ägnas tillbörlig uppmärksamhet och göras till föremål för vidare undersökning. Därest de föreslagna ändringarna beträffande kabyssinredningen å förut angivna fartyg bleve genomförda, skulle därmed ett av de hinder, som tidigare förefunnits mot åvägabringande av en jämkning i spisordningen ombord hava bortfallit, varigenom denna fråga komme i ett i viss mån ändrat läge.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att för ändringar av kabyssinredningen å vissa av flottans fartyg må användas ett sammanlagt belopp av 37,800 kronor av behållningen å den del av de utav 1908 och 1909 års riksdagar beviljade extra

anslag till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel, som avsetts för byggnad av ovan angivna fyra 1:a klass torpedbåtar.

Till vad departementschefen sålunda hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Hoppe.

